Šapalai dugnine meškere

Parašė Paulius Korsakas
Pirmadienis, 12 Rugsėjis 2011 19:25

Rugsėjo mėnesį viena mėgstamiausių mano ir tėvo Romualdo Korsako žūklės vietų yra Nemunas aukščiau Birštono, Prienų, o tiksliau — ties Balbieriškiu, ten, kur nėra didelių gylių, kur srovė greita, ir svarbiausia — ten, kur yra daug akmenų. Į tas vietas mes važiuojame gaudyti ūsorių. Tačiau rugsėjo mėnesį tik vienas kitas ūsorius užkimba: šių žuvų metas — spalio vidurys arba pabaiga, kai galima kalbėti apie varlytes, šalnas ir kitus tikro rudens reiškinius. O rugsėjis dar gana šiltas, todėl šį mėnesį mus labiau domina šapalas, plaukiojantis Nemuno srovėje, nes ši žuvis yra savotiškai žavinga, gudri, stipri, o jos žūklė šiuolaikinėmis dugninėmis meškerėmis sportiška ir įdomi.

Paprastai mes žūklaujame dugninėmis "Feeder" meškerėmis, skirtomis žvejoti srovėje. Bet meškerės, valo, svarelio ir kabliuko dar nepakanka. Šapalų žūklė sraunioje akmenuotoje upėje turi savų niuansų, apie kuriuose vertėtų pakalbėti kiek išsamiau. Norint viską pačiam išsiaiškinti, tenka nueiti ilgą atradimų ir paklydimų, nesėkmių ir laimėjimų kelią — ne taip greitai tie šapalai pasiduoda.

Žūklė dugninėmis meškerėmis stiprioje srovėje Lietuvoje nėra populiari. Jeigu žvejai žuvis gaudo upėje, tai dažniausiai keliauja prie Nemuno žemupio, vidurupio, Nevėžio ar kitos upės, kur dideli gyliai, lėtesnė srovė, kur makaronai ar sliekai į vandenį dažniausiai skrenda paskui trijų uncijų [apie 90 gramų) svarelį. O stiprioje srovėje, nors gali atrodyti ir keista, žvejyba dugninėmis yra labai delikati: svareliai — iki 25 gramų, pagrindinis valas — 0,16—0,18 milimetrų skersmens, pavadėlis — 0,14—0,16 milimetrų storio.

Atrodytų, jog kuo didesnė srovė, tuo sunkesnis turi būti svarelis, tačiau akmeninguose ir sekliuose upės ruožuose ši taisyklė negalioja. Svarelio svoris visiškai nepriklauso nuo srovės greičio, nes ten, kur daug akmenų, kad ir kiek svertų svarelis, jis vis tiek už ko nors užkliūva. Kur kas svarbesnė yra svarelio forma, nes labai miela, kai užmetus svarelis grįžta pas meškeriotoją, o ne pasilieka dugne. Kita vertus, renkantis mažesnį svarelį, reikia plonesnio

valo ir jautresnės sistemėlės, o tai žvejojant šapalus labai svarbu, nes šios žuvys su masalu ilgai nežaidžia — vienas du krimstelėjimai, ir viskas. Jeigu kažkas nepatiko, kažkas pasirodė įtartina, laimikį matysite kaip savo ausis.
$img[2]
Gyliai, kuriuose mes žvejojame, nėra dideli — daugiausiai du metrai, o dažniausiai meškeriojame pusantro metro ar net mažesniame gylyje. Žūklės vieta paprastai būna už akmenų sangrūdos ar pavienių akmenų, kur paprastai yra nedidelė duobutė. Nepatyrusiam meškeriotojui tokią vietą surasti gal ir sunku. Šiaip jau kiekvienas žvejys, stovėdamas ant kranto, turi žinoti, kas darosi po vandeniu, turi numanyti, kur yra duobė, kur driekiasi sėklius, kur laikosi žuvys. Tai nėra sudėtingas mokslas, nes viską išduoda srovė, jos verpetai, pagreitėjimai ar stabtelėjimai. Labai svarbūs yra upės
pagilėjimai. Negalima nekreipti dėmesio kad ir į nedidelę (20—30 centimetrų) duobutę, nes ir joje gali slėptis šapalas. Apie tai skaityti, kalbėti gali kiek tik nori, bet visas pažinimas ateina tik po ilgų atkaklių žvejybos, vandens stebėjimo metų. Tada jau žinai, ką koks verpetas reiškia, kur dugne yra duobutė, kur ieškoti žuvų. Vis dėlto į teoriją ar patarimus nekreipti dėmesio būtų kvaila, nes jie užveda ant kelio, kuriuo ir reikėtų eiti.

Mudu su tėvu šapalus žvejojame 3,30—3,80 metrų ilgio dugninėmis "Feeder" meškerėmis, gana plonais valais ir palyginti lengvais tekant tokiai stipriai srovei svareliais. Bet, kaip jau minėjau, tai dar ne viskas. Nenaudojame storiausių meškerės viršūnėlių, atvirkščiai — stengiamės mauti kuo plonesnę. Žinoma, neimame tų pačių jautriausių, kurios tinka tik stovinčiame vandenyje žvejoti, tačiau, kad ir kaip žiūrėsi, mūsų viršūnėlės gana plonos ir jautrios. Taip darome dėl labai paprastos priežasties: kai žvejoji dugninės meškerės storiausia viršūnėle, skirta meškerioti stiprioje srovėje (tokia, beje, ir yra Nemune ties Balbieriškiu), tai matai tik šapalo kibimą — bumpt, ir viskas. Nespėjai pakirsti — neturi žuvies. O jeigu mauni

gerokai plonesnę dugninės meškerės viršūnėlę, tada viskas iš esmės keičiasi: matai ne tik patį žuvies kibimą, bet ir keletą jos prisilietimų prie masalo prieš užkimbant bei trumpą masalo sulaikymą po to stipraus trūktelėjimo. Visus šiuos ženklus aš vadinu trumpos atkarpos kibimais. Iš pradžių porą kartų viršūnėlė švelniai linkteli, paskui žuvis smarkiai timpteli, po to viršūnėle vėl porą kartų švelniai linkteli, galiausiai šapalas masalą išspjauna, ir viskas baigta.
Jeigu meškerės galiukas storas, tai nei kibimo pradžios, nei pabaigos nematyti — pastebimas tik vienas staigus timptelėjimas, o tada pakirsti kur kas sunkiau. Nėra jokio ženklo, kad žuvis jau susidomėjusi masalu. Pastebėjau, kad Lietuvoje labai populiarūs teleskopiniai raudonais galiukais "pseudofyderiai", kuriais užverstas visas Gariūnų turgus ir kurie tekainuoja dvidešimt litų. Maža kaina kaip magnetas traukia tautiečius, tačiau kad tokia meškerė ką nors rodo tik tada, kai žuvis stipriai tempia masalą, perkant niekas nesusimąsto. Mes nenaudojame net brangių vakarietiškų "Feeder" meškerių storiausių viršūnėlių, o ką jau kalbėti apie tą standųjį kinietišką produktą, skirtą ypač atkaklioms ir įkyrioms žuvims žvejoti.
Kad ir ką sakytų žvejai, tačiau kad šapalas, pripuolęs prie masalo, griebia jį ir iškart praryja, yra netiesa. Jau tiek metų žvejoju šias žuvis įvairiais masalais ir įsitikinau, jog šapalas iš pradžių pakelia masalą nuo dugno ir tik tada jį pradeda ryti. Mano nuomone, jis niekada nesiurbia masalo nuo dugno tiesiai į gerklę kaip karpis. Kai šapalas kilsteli masalą, bet dar nesprunka į šoną, plonas meškerės galiukas jau rodo, kad žuvis pasiruošusi siūlomą žirnį, slieką ar kitą masalą praryti. Paskui šapalas stipriai timpteli, o aš iškart pakertu. Nesunku sureaguoti, kai žinai, kas tuoj įvyks.
Žvejodamas šias žuvis, ranką visada laikau ant kamštinės dugninės meškerės rankenos: nėra laiko snausti, gulinėti ar vaikštinėti. Nepakirtai iškart po pirmo smūgio — neturi laimikio, pakirtai — šapalas tavo. Žinoma, kalbėti lengva, bet padaryti sunku, ypač jeigu neturi patirties. Pirmi treji ketveri žvejybos dugnine metai man taip pat buvo nelengvi. Kol pajutau, kada reikia kirsti, kol perpratau žuvies kibimo esmę, praėjo ne mažai laiko. Šapalas — jau tokia žuvis: kerta, ir jeigu kažkas nepatiko, išspjovusi masalą, plaukia tolyn. Taigi meškeriojant šapalus, tiesiog būtina būti labai atidžiam, greitai reaguoti.
Gaudant šias žuvis dugnine, žūklės sistemėlė labai paprasta: visada tik vienas kabliukas, ilgas pavadėlis ir žymioji angliška kilpa, ant kurios segtuku su suktuku pritaisytas klumpės formos svarelis. Anksčiau apsieidavome be kilpos—tiesiai ant pagrindinio valo maudavome slankiojantį kulkos formos (kad mažiau strigtų tarp akmenų) svarelį. Tačiau pastaruosius dvejus metus, pradėjus klumpės formos svarelį tvirtinti ant kilpos, nutrūksta apie 60 procentų mažiau svarelių. Mūsų pavadėliai yra gana ilgi — ne trumpesni nei 50 centimetrų, nes kai svarelis užkliūva už akmenų, pavadėlis turi išlįsti, o ne pasislėpti tarp jų. Kai pavadėlis ilgas, tada ramu, o kai trumpas, tai net neįsivaizduoji, kur jis yra. O svareliai yra klaipėdiečių "Aisės" išlietos klumpelės. Tokios formos svareliai greičiau sustoja srovėje, kur kas rečiau nei kiti svareliai amžiams pasilieka tarp akmenų. Ne veltui šiuos svarelius labai gerbia žiobrininkai.
Pats geriausias masalas šapalams, ūsoriams, karšiams ir net ešeriams žvejoti Nemune yra mėlynojo laumžirgio lerva — tas baisus "tarakonas", kuris gyvena pakrančių dumble. Prieš dvidešimt metų, kai pradėjome tose vietose žvejoti, apie šį masalą nebuvome girdėję — ir šapalus, ir ūsorius gaudydavome naktiniais sliekais. Matydavome pakrantėse dumblo "tortus" — tarsi vietinės karvės ėstų ne žolę, o žiaumotų žemę. Prieš keliolika metų išaiškėjo tų "tortų" paslaptis.
Sutikome vieną žmogų, kuris turėjo pasigavęs nemažai ūsorių. Buvome tikrai labai nustebę: iš kur, kaip, kuo? Tas vietinis žvejys paslapčių saugoti nemokėjo ir viską mums išklojo: kaip kasamos laumžirgio lervos, kaip kabinamos ant kabliuko, sakė, kad šiam masalui jokia

Nemuno žuvis atsispirti negali.
Taigi tada ir mes pradėjome ieškoti šių lervų: atvažiuodavome į žūklę gerokai anksčiau, apsiaudavome guminius batus, brisdavome ten, kur prie pakrančių žolių juoduodavo kad ir nedidelis (5— 7 centimetrų) to melsvo smirdinčio dumblo sluoksnis, ir rankomis semdami drėbdavome tą dumblą ant kranto. Taip ir kepdavome "tortus". Paskui juos plaudavome vandeniu ir ieškodavome baisiųjų laumžirgio lervų.
Aišku, tai būdavo varganas ir ne ypač malonus darbas. Dabar taip nebedarome. Atsirado vielinių tinklelių su kotais, patys susigalvojome savotiškus kaušus, kuriais šių lervų prisikasame kur kas greičiau nei rankomis.
Kadangi laumžirgio lerva yra dvimetė, jų dumble visada gali rasti. Vienos būna mažesnės, kitos didesnės. Apskritai šios lervos yra gana didelis masalas — ilgio sulig penkių centų ar net penkių litų moneta, pločio sulig nykščio nagu.
Kad ir kiek žvejočiau, visada įsitikinu, kad geresnio masalo Nemune nėra. Būdavo, šeriam žirniais, gaudom žirniais — vis nekimba ir nekimba. O tik užkabini tą siaubingą lervą, nepraeina nė minutė — kaip jau duos per nagus! Ištrauki šapalą, o iš jo burnos žirniai verčiasi. Vadinasi, tuos žirnius, kuriais jaukinama, ryja, o į tą, kuris ant kabliuko kabo, visai nekreipia dėmesio.
Anksčiau žvejodavome kitaip nei dabar. Nesėdėdavome vienoje vietoje ir nejaukindavome šapalų, o patys jų ieškodavome, toks žūklės būdas net vaisingesnis. Tačiau svarbiausia yra ne laimikių kiekis — kartais įdomu pasivaikščioti, o kartais pasėdėti vienoje vietoje.
Taigi seniau mes imdavome paprastas plūdines meškeres, prisirinkdavome vabalų, pakildavome upe aukštyn apie du kilometrus ir nuo tos vietos žvejodavome eidami pasroviui. Gylį nusistatydavome per didelį (apie tris keturis metrus) ir užmesdavome į srovę. Švininis svarelis, užkliuvęs už akmenų, sustodavo, o mes, žiūrėdami į plūdę, gerai matydavome, kada kimba šapalas. Plūdes darydavomės patys iš kamščių, iš plunksnų, jas dažydavome juodai, kad negąsdintų žuvų. Šapalų tada nejaukindavome. Ištraukę vieną žuvį, eidavome į kitą vietą. Nebūdavo tikslo laukti pusvalandį, kol išbaidyti šapalai vėl sugrįš. Kol prieidavome iki stovyklos, visada pasigaudavome keletą gražių laimikių.
Dabar žvejojame sėsliai, daug jaukiname, todėl vienoje vietoje mums pavyksta ilgai išlaikyti didelį žuvų būrį.
Tiesa, Nemune ties Balbieriškiu, labai dideli šapalai nekimba. Tokių žuvų, kokių būna Nemuno žemupyje, šioje vietoje man pagauti nepavyko. Vidutinis laimikio, ištraukto ties Balbieriškiu, svoris šiose vietose yra apie 700 gramų.
Beje, pamiršau pasakoti apie kabliukus ir apie tai, kaip mauti laumžirgio lervas. Jau minėjau, kad šios lervos — gana didelis masalas. Be to, jos labai savotiškai juda vandenyje — srebia pro burną vandenį ir pro užpakalį jį išleidžia (tarsi kokia turbina). Todėl didelį trumpakotį B numerio kabliuką atsargiai veriame per lervos galą, gylį iškišame per patį galvos vidurį. Kabliuko įlinkis turi būti apvalus, kad kuo mažiau būtų sužeista lerva. Reikia prisiminti ir tai, kad visos lervos turi būti su galvomis. Jeigu galvos nebus, nekibs ir žuvys. Kartais pamatai kibimą, bet tuo viskas ir baigiasi: gal koks nedidelis šapaliukas ar strepetys buvo susidomėjęs masalu. Paskui sėdi, sėdi, bet nieko nesulauki. Pasirodo, mažoji žuvis sugebėjo nukąsti lervos galvutę, todėl šapalams ir nerūpi jūsų masalas.
Apie žūklės metą ir laiką daug kalbėti neverta, nes rugsėjis — permainingas mėnuo, šiuo laiku visko būna: ir saulėtų, šiltų dienų, ir lietaus, ir bobų vasara aplanko.
Derėtų nepamiršti, kad žuvys visada geriau kimba, kai vanduo yra žemas — kuo žemesnis vanduo, tuo geriau kimba šapalai ir ūsoriai. Tačiau tuo metu žuvys laikosi toliau nuo kranto, bet tai ne bėda: dugninėmis meškerėmis patogu jas gaudyti, be to, tada jos nėra tokios baikščios.

Parašė Paulius Korsakas
Pirmadienis, 12 Rugsėjis 2011 19:25

Kai vanduo aukštas, šapalai laikosi prie pat kranto, prie pat žolių. Tuomet geriau juos žvejoti plūdine meškere ir ne sėdėti vienoje vietoje, o vaikščioti pakrantėmis ir ieškoti žuvų. Svarbiausia tuo metu jų neišbaidyti, nes šapalas iš tiesų baikštus.
Per lietų ar audrą gaudyti šias žuvis ties Balbieriškiu įmanoma, bet tada atsitinka keletas nemalonių dalykų, ypač jeigu būni užmetęs dar vieną meškerę su naktiniu slieku, — atplaukia dėdė šamas, tu jį truputį palaikai ir atsisveikini su visais kabliukais ir svareliais. 0,18 milimetrų skersmens valas šamui — kaip drambliui musė. Tokie nutikimai audrų metu nėra labai reti.
Tinkamas paros laikas šapalams meškerioti yra rytmetys, bet geriausia juos gaudyti vakare, prieš pat sutemstant. Labai anksti iš ryto taip pat kimba, bet trumpai — apie pusantros dvi valandas. Ūsoriai geriausiai pradeda kibti nuo vidurdienio. Todėl beveik visą dieną turiu ką veikti: iš ryto pagaudau šapalų, nuo dvylikos iki pietų meškerioju ūsorius, po to atsipučiu ir vėl galiu žvejoti šapalus.
Tokia žvejyba, apie kurią rašiau, sėkminga gali būti ne tik tose Nemuno vietose, kuriose mes žvejojame. Visame Nemune yra daug seklių sraunių akmenuotų vietų, kuriose taip pat sėkmingai galima meškerioti šapalus ir ūsorius. Tokių vietų labai daug Neryje, Šventojoje ir kai kuriose kitose Lietuvos upėse. Ten irgi galima gaudyti šapalus dugninėmis meškerėmis. Svarbu, kad būtų negilu, sraunu, o dugnas akmenuotas.

Pabaigoje norėčiau papasakoti, kaip ruošiu nedidelius šapaliukus, nes kartais užkimba dviejų trijų šimtų gramų žuvelės, kurios taip įryja kablį, kad paleisti atgal į vandenį jas nėra jokios prasmės. Šį receptą parsivežiau iš Sibiro, iš kelionės po Tunguską, kur vietiniai taip ruošdavo kiršlius. Pabandėme su tėvu pagal tą receptą gaminti šapalus — ir mums pavyko.
Nuskustas ir išvalytas žuvis skersai supjaustome 1,5—2 centimetrų gabaliukais. Šiek tiek pasūdome, pabarstome pipirais ir sudedame į plastmasinį indą. Pripjaustome labai daug svogūnų, česnakų, įdedame gvazdikėlių ir lauro lapelių. Viską užpilame actu ir įdedame į šaldytuvą kokioms trims paroms. Praėjus tam laikui, šapalai virsta tokia "silkute", kad valgydamas su karštomis bulvėmis ir grietine gali liežuvį praryti.

Paulius Korsakas